

KAZALO // **3** Program simpozija / **7** Jerneja Brumen, Nina Ditmajer: *Premiki in obrobja v kontekstu naravne in kulturne dediščine* / **10** Matjaž Grahornik: *Kavalirska potovanja* / **11** Jure Tičar: *Geoturizem v slovenskih turističnih jamah* / **12** Nika Grabar: *Arhitekturni natečaji in kulturna dediščina* / **13** Elena Leghissa: *Lokalno ali import? Nedestruktivne analize keramičnih najdb z uporabo rentgenske računalniške mikrotomografije* / **14** Nina Ditmajer: *Romanja štajerskih Slovencev v 18. stoletju in nabožne ljudske pesmi* / **15** Jernej Kusterle: *Estetika grdega v odnosu do ljubezni v poeziji Petre Kolmančič* / **16** Vita Zalar: *Pisati zgodovino ciganov: metodološka in epistemološka izhodišča* / **17** Alenka Di Battista: *Revija Arhitektura (1931-1934) in krog njenih sodelavcev* / **18** Jerneja Brumen: *Anka Tasmanka zgodba o političnem delovanju Anke Makovec* / **19** Lea Kuhar: *Premik kot destrukcija, premik kot odtegnitev* / **20** Vanja Kočever: *Premik kranjskega lingvo- in etnonima na celotni slovenski etnični prostor in imenska kroatizacija njegovega vzhodnega obrobja* / **21** Filip Kūzmič: *Tujerodne vrste rastlin v različnih tipih vegetacije: primer Slovenije* / **22** Peter Kozel: *Optimizacija metode lova s talnimi pastmi za zmanjšanje negativnih vplivov in boljše varovanje podzemeljskih združb v jamah* / **23** Blaž Kogovšek: *Gibanje vrednosti fizikalno-kemijskih parametrov vode za razumevanje delovanja kraških vodonosnikov* / **24** Matej Blatnik: *Premiki vode v podzemlju med obrobjem Planinskega polja in Ljubljanske kotline* / **25** Lovel Kukuljan: *Uporaba lidarskih podatkov za iskanje novih jamskih vhodov* / **26** Peter Kumer: *Kulturne soseske v Ljubljani*

Simpozij sta omogočila Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti in Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

PREMIKI IN OBROBJA SIMPOZIJ RAZISKOVALK IN RAZISKOVALCEV ZRC SAZU NA ZAČETKU ZNANSTVENE KARIERE

ZBORNİK IZVLEČKOV

LJUBLJANA, 23. - 24. NOVEMBER 2017

UREDNIŠKI ODBOR: PETER KUMER, JERNEJA BRUMEN,
NINA DITMAJER, MATJAŽ GERŠIČ, MATJAŽ GRAHORNIK, LEA KUCHAR,
FILIP KÜZMIČ, ELENA LEGHISSA, JURE TIČAR

PREMIKI IN OBROBJA

SIMPOZIJ RAZISKOVALK IN RAZISKOVALCEV ZRC SAZU NA ZAČETKU ZNANSTVENE KARIERE

ZBORNİK IZVLEČKOV

LJUBLJANA, 23.–24. NOVEMBER 2017

Premiki in obrobja

Simpozij raziskovalk in raziskovalcev ZRC SAZU na začetku znanstvene kariere
Zbornik izvlečkov

Ljubljana, 23.–24. november 2017

Izdajatelj: Znanstvenoraziskovalni center SAZU (Založba ZRC, ZRC SAZU),
zanj: Oto Luthar

Uredniški odbor: Peter Kumer, Jerneja Brumen, Nina Ditmajer, Matjaž Geršič, Matjaž Grahornik,
Lea Kuhar, Filip Küzmič, Elena Leghissa, Jure Tičar

Jezikovni pregled: Nina Ditmajer

Oblikoval: Gorazd Bence

Fotografija na naslovnici: Matija Lukič, *Prihod*

Tisk: Collegium Graphicum, d. o. o.

Naklada: 60 izvodov

Prva izdaja, prvi natis.

Ljubljana 2017

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

001.89(497.4)(082)

SIMPOZIJ raziskovalk in raziskovalcev ZRC SAZU na začetku znanstvene kariere (2017 ; Ljubljana)

Premiki in obrobja : zbornik izvlečkov / Simpozij raziskovalk in raziskovalcev ZRC SAZU na začetku znanstvene kariere, Ljubljana, 23.-24. november 2017 ; uredniški odbor Peter Kumer ... [et al.]. - 1. izd., 1. natis. - Ljubljana : Znanstvenoraziskovalni center SAZU, (Založba ZRC, ZRC SAZU), 2017

ISBN 978-961-05-0038-4

1. Gl. stv. nasl. 2. Kumer, Peter, 1988-
292743680

PROGRAM SIMPOZIJA

ČETRTEK, 23. 11. 2017

LOKACIJA: PREŠERNOVA DVORANA SAZU, NOVI TRG 4, LJUBLJANA

8.30–09.00 / PRIHOD UDELEŽENCEV

9.00–09.15 / **UVODNI POZDRAV: DR. OTO LUTHAR,**
DIREKTOR ZRC SAZU

9.15–10.45 / **PRVI SKLOP** / MODERATORKA: JERNEJA BRUMEN

PREDSTAVITEV ŠTIPENDIJ / **ŠPELA SUŠEC,**
JAVNI ŠTIPENDIJSKI, RAZVOJNI, INVALIDSKI IN PREŽIVNINSKI
SKLAD REPUBLIKE SLOVENIJE

PREDSTAVITEV IZKUŠENJ Z RAZLIČNIMI MEDNARODNIMI
ŠTIPENDIJAMI / **DR. BORUT TELBAN,**
INŠTITUT ZA ANTROPOLOŠKE IN PROSTORSKE ŠTUDIJE ZRC SAZU

10.45–11.15 / ODMOR ZA KAVO IN ČAJ

11.15–12.15 / **DRUGI SKLOP**/ MODERATOR: FILIP KÜZMIČ

KAVALIRSKA POTOVANJA / **MAG. MATJAŽ GRAHORNIK,**
ZGODOVINSKI INŠTITUT MILKA KOSA

GEOTURIZEM V SLOVENSKEH TURISTIČNIH JAMAH / **JURE TIČAR,**
GEOGRAFSKI INŠTITUT ANTONA MELIKA

ARHITEKTURNI NATEČAJI IN KULTURNA DEDIŠČINA /
NIKA GRABAR, PODIPLOMSKA ŠOLA ZRC SAZU

LOKALNO ALI IMPORT? NEDESTRUKTIVNE ANALIZE KERAMIČNIH
NAJDB Z UPORABO RENTGENSKE RAČUNALNIŠKE
MIKROTOMOGRFIJE / **ELENA LEGHISSA**,
INŠTITUT ZA ARHEOLOGIJO

12.15–13.00 / ODMOR ZA KOSILO

13.00–14.00 / **TRETJI SKLOP** / MODERATORKA: LEA KUCHAR

ROMANJA ŠTAJERSKIH SLOVENCEV V 18. STOLETJU IN NABOŽNE
LJUDSKE PESMI / **NINA DITMAJER**,
INŠTITUT ZA SLOVENSKO LITERATURO IN LITERARNE VEDE

ESTETIKA GRDEGA V ODNOSU DO LJUBEZNI V POEZIJI PETRE
KOLMANČIČ / **JERNEJ KUSTERLE**, PODIPLOMSKA ŠOLA ZRC SAZU

PISATI ZGODOVINO CIGANOV: METODOLOŠKA IN
EPISTEMOLOŠKA IZHODIŠČA / **VITA ZALAR**,
INŠTITUT ZA KULTURNO ZGODOVINO

REVIJA ARHITEKTURA (1931–1934) IN KROG NJENIH
SODELAVCEV / **DR. ALENKA DI BATTISTA**,
UMETNOSTNOZGODOVINSKI INŠTITUT FRANCETA STELETA

14.00–14.30 / ODMOR ZA KAVO IN ČAJ

14.30–15.30 / **ČETRTI SKLOP** / MODERATORKA: NINA DITMAJER

ANKA TASMANKA – ZGODBA O POLITIČNEM DELOVANJU ANKE
MAKOVEC / **JERNEJA BRUMEN**,
INŠTITUT ZA SLOVENSKO IZSELJENSTVO IN MIGRACIJE

PREMIK KOT DESTRUKCIJA, PREMIK KOT ODTEGNITEV /
LEA KUCHAR, FILOZOFSKI INŠTITUT

PREMIK KRANJSKEGA LINGVO- IN ETNONIMA NA CELOTNI
SLOVENSKI ETNIČNI PROSTOR IN IMENJSKA KROATIZACIJA
NJEGOVEGA VZHODNEGA OBROBJA / **DR. VANJA KOČEVAR**,
ZGODOVINSKI INŠTITUT MILKA KOSA

TUJERODNE VRSTE RASTLIN V RAZLIČNIH TIPIH VEGETACIJE:
PRIMER SLOVENIJE / **FILIP KÜZMIČ**,
BIOLOŠKI INŠTITUT JOVANA HADŽIJA

16.00–18.30 / NEFORMALNO DRUŽENJE

18.30–20.00 / VEČERJA

PETEK, 24. 11. 2017

8.30–09.00 / PRIHOD UDELEŽENCEV

9.00–10.30 / **PETI SKLOP** / MODERATORKA: ELENA LEGHISSA

PRIPRAVA PROJEKTNE IDEJE / **DR. MIMI URBANC**,
ZNANSTVENORAZISKOVALNI CENTER SLOVENSKE AKADEMIJE
ZNANOSTI IN UMETNOSTI

PREDSTAVITEV PODOKTORSKE RAZISKOVALNE POTI /
DR. BRINA ŠKVOR JERNEJČIČ,
ODDELEK ZA ARHEOLOGIJU, FILOZOFSKA FAKULTETA,
UNIVERZA V LJUBLJANI

OD NOVINARKE DO RAZISKOVALKE: PREDSTAVITEV IZKUŠENJ Z
MEDNARODNIMI ŠTIPENDIJAMI OD AMERIKE DO AVSTRIJE /
DR. IVA KOSMOS,
INŠTITUT ZA KULTURNE IN SPOMINSKE ŠTUDIJE ZRC SAZU

10.30–11.00 / ODMOR ZA KAVO IN ČAJ

11.00–12.00 / **ŠESTI SKLOP** / MODERATOR: JURE TIČAR

OPTIMIZACIJA METODE LOVA S TALNIMI PASTMI ZA
ZMANJŠANJE NEGATIVNIH VPLIVOV IN BOLJŠE VAROVANJE
PODZEMELJSKIH ZDRUŽB V JAMAH / **PETER KOZEL**,
INŠTITUT ZA RAZISKOVANJE KRASA

GIBANJE VREDNOSTI FIZIKALNO-KEMIJSKIH PARAMETROV VODE
ZA RAZUMEVANJE DELOVANJA KRAŠKIH VODONOSNIKOV /
BLAŽ KOGOVŠEK, INŠTITUT ZA RAZISKOVANJE KRASA

PREMIKI VODE V PODZEMLJU MED OBROBJEM PLANINSKEGA
POLJA IN LJUBLJANSKE KOTLINE / **MATEJ BLATNIK**,
INŠTITUT ZA RAZISKOVANJE KRASA

UPORABA LIDARSKIH PODATKOV ZA ISKANJE NOVIH JAMSKIH
VHODOV / **LOVEL KUKULJAN**, INŠTITUT ZA RAZISKOVANJE KRASA

KULTURNE SOSESKE V LJUBLJANI / **DR. PETER KUMER**,
GEOGRAFSKI INŠTITUT ANTONA MELIKA

12.00–13.00 / ODMOR ZA KOSILO

14.00–15.00 / OGLED ARHEOLOŠKEGA NAJDIŠČA STARE GMAJNE
NA LJUBLJANSKEM BARJU

15.00–16.00 / OGLED RAZSTAVE »MOJA LJUBLJANICA«
(KULTURNI CENTER VRHNIKA)

PREMIKI IN OBROBJA V KONTEKSTU NARAVNE IN KULTURNE DEDIŠČINE

Prva asociacija, ki sva jo avtorici tega uvodnika dobili v povezavi s temo letošnjega simpozija, se je nanašala na relacijski par center-periferija iz Wallersteinove teorije svetovnih sistemov. Par center-periferija je bil vpeljan, da bi z njim opisali osno delitev dela v svetovni ekonomiji oziroma neenako trgovinsko menjavo med svetovnim centrom in svetovno periferijo. Ta relacijski par se torej nanaša (tudi) na razmerja moči. Ali lahko ima tovrstna asociacija sploh karkoli skupnega z naslovom letošnjega simpozija?

Neposredno zagotovo ne. Toda če izpeljeva zelo poenostavljeno sklepanje po analogiji z zgolj geografsko zamejenostjo, lahko letošnji simpozij za koga pomeni premik iz periferije v center. Če so premiki po obrobjih Slovenije (Petanjci, Nova Gorica, Postojna, Maribor) geografsko gledano zaznamovali prve štiri simpozije, je letošnji premik v Ljubljano za nekatere zagotovo premik v center. Vendar, kot je razvidno iz naslovov prispevkov, geografsko mesto kraja izvedbe simpozija ne vpliva nujno tudi na vsebino. Nasprotno, prav premiki iz centra na obrobje v okviru raziskovalnega dela še kako razkrivajo bogastvo naravne in kulturne dediščine, ki je raztresena povsod po svetu.

Na letošnjem simpoziju se bo predstavilo sedemnajst raziskovalcev in raziskovalk na začetku znanstvene kariere, prvič pa bodo poleg (mladih) raziskovalcev ZRC SAZU sodelovali tudi doktorski študenti Podiplomske šole ZRC SAZU. Prispevki so s

področij naravoslovne, družboslovne in humanistične znanosti. Mladi raziskovalci z Inštituta za raziskovanje krasa se v svojih predstavitvah osredotočajo na premike vode v podzemlju (Matej Blatnik), gibanje vrednosti fizikalnih in kemijskih parametrov kraških voda (Blaž Kogovšek), metodo lova s talnimi pastmi v jamah (Peter Kozel) in iskanje novih jamskih vhodov z laserskim skeniranjem površja z zraka (Lovel Kukuljan). Mlada raziskovalca z Geografskega inštituta Antona Melika se osredinjata na trajnostni geoturizem v slovenskih turističnih jamah (Jure Tičar) in kulturne soseske v Ljubljani (dr. Peter Kumer). Filip Küzmič z Biološkega inštituta Jovana Hadžija predstavlja rastlinske vrste, ki se na nekem ozemlju pojavijo zaradi delovanja človeka (neofiti). Elena Leghissa z Inštituta za arheologijo spregovori o rezultatih analiz na keramičnih najdbah z Dežmanovih kolišč na Ljubljanskem barju in jamskih najdišč na tržaškem Krasu. Jerneja Brumen z Inštituta za slovensko izseljenstvo in migracije predstavi del življenjske zgodbe Anke Makovec, izjemne okoljske aktivistke in letos preminule slovenske izseljenke v Tasmaniji v Avstraliji. Vita Zalar z Inštituta za kulturno zgodovino se v svojem raziskovalnem delu posveča spremembam semantičnega polja izraza cigan. Dr. Alenka Di Battista z Umetnostno-zgodovinskega inštitut Franceta Steleta nam predstavi revijo Arhitektura, Nika Grabar s Podiplomske šole ZRC SAZU (Transformacija moderne misli – filozofija, psihoanaliza, kultura) pa se v svoji predstavitvi ukvarja z vprašanjem arhitekture v kontekstu institucije javnega natečaja. Nina Ditmajer z Inštituta za slovensko literaturo in literarne vede predstavi romanja in nabožne ljudske pesmi štajerskih Slovencev v 18. stoletju. Prispevka raziskovalcev Zgodovinskega inštituta Milka Kosa segata na področje kavalirskih potovanj Leopolda Jožefa grofa Lamberga (Matjaž Grahornik) in slovenske etnično-jezikovne identitete v zgodnjem novem veku (dr.

Vanja Kočevar). Lea Kuhar s Filozofskega inštituta obravnava premik kot posebni proces negacije po filozofiji Alaina Badiouja, Jernej Kusterle, študent Podiplomske šole ZRC SAZU (Literatura v kontekstu), pa se posveča estetiki grdega v poeziji.

Svojevrsten premik, ki smo ga v organizacijskem odboru za pripravo simpozija izpeljali v »dialogu« z lanskim simpozijem, pa preslikujejo tudi vabljen predavanja. Uvodni del lanskega simpozija je bil namenjen problematiziranju prekarne položaja (mladih) raziskovalk in raziskovalcev zaradi omejenih finančnih sredstev. Padec finančnih sredstev v zadnjih nekaj letih, ki jih znanosti nameni država, je v vmesnem času povezal vse raziskovalke in raziskovalce v (svetovnem) Shodu za znanost. V Sloveniji Shod za znanost celo nadaljuje z delovanjem za stabilno financiranje raziskovalnega dela. Letošnja vabljen predavanja so lahko za marsikoga le »obliž na rano«, saj pridobivanje mednarodnih štipendij zagotovo ne more dolgoročno rešiti prekarne položaja (mladih) raziskovalk in raziskovalcev na začetku znanstvene kariere. Toda po drugi strani lahko prav mednarodne štipendije omogočijo pomemben premik na znanstveni poti vsakega od nas.

Jerneja Brumen in Nina Ditmajer

KAVALIRSKA POTOVANJA

mag. Matjaž Grahornik

Zgodovinski inštitut Milka Kosa

matjaz.grahornik@zrc-sazu.si

Kavalirsko potovanje je bilo v habsburških deželah – in tudi drugod po Evropi – od 16. do približno sredine 18. stoletja sestavni del plemiške vzgoje fantov. Večino mladih plemičev so sprva doma izobraževali zasebni mentorji, pozneje, v (pozni) najstniških letih pa se je začela njihova formalna izobrazba, ki je (navadno) vključevala potovanje v tujino. Kavalirska potovanja so bila različno dolga. Odpravljali so se v različne države, prevladoval pa je obisk italijanskih, francoskih in nemških mest. V prispevku se bomo podrobneje seznanili z več kot tri leta dolgim kavalirskim potovanjem Leopolda Jožefa grofa Lamberga (1653–1706).

GEOTURIZEM V SLOVENSKIH TURISTIČNIH JAMAH

Jure Tičar

Geografski inštitut Antona Melika

jure.ticar@zrc-sazu.si

Slovenija z Vilenico kot najstarejšo turistično jamo na svetu predstavlja zibelko kraškega geoturizma. Glavni namen raziskave je opredelitev trenutnega stanja jamskega turizma in prepoznavanje potenciala v okviru globalnih trendov trajnostnega geoturizma. Metodologija raziskave izhaja iz modela M-GAM, ki sta ga razvila Tomić in Božić (2004). Za namene raziskave smo izbrali deset turističnih jam: Škocjanske jame, Postojnsko jamo, Vilenico, Križno jamo, Županovo jamo, Snežno jamo, Jamo Pekel, Kostanjeviško jamo, Divaško jamo ter Jamo Dimnice. Raziskavo smo izvedli s pomočjo dveh spletnih vprašalnikov, s katerima smo anketirali upravljalce posameznih turističnih jam in turiste, ki so te obiskali. Predhodni rezultati raziskave prikazujejo razlike pri trenutnem upravljanju desetih proučevanih turističnih jam.

ARHITEKTURNI NATEČAJI IN KULTURNA DEDIŠČINA

Nika Grabar

Podiplomska šola ZRC SAZU

nika.grabar@gmail.com

Predstavitev se bo ukvarjala z vprašanjem arhitekture v kontekstu institucije javnega natečaja na primeru Centra sodobnih umetnosti Rog. Kot izhodišče bo obravnavana Adornova zastavitev arhitekture kot uporabne umetnosti. Vprašanje estetske refleksije, ki jo Adorno, poleg vprašanja prostora, s to zastavitvijo odpre, nadgradimo z Rancierjevim konceptom delitve čutnega, pri čemer je arhitektura v smislu forme čutnega izkustva interpretirana kot možnost za potencialno redefinicijo pogojev arhitekturnih natečajev. Na ta način je postavljeno v premislek delovanje arhitekturne stroke in njena vloga v odnosu do kulturne dediščine.

LOKALNO ALI IMPORT? NEDESTRUKTIVNE ANALIZE KERAMIČNIH NAJDB Z UPORABO RENTGENSKE RAČUNALNIŠKE MIKROTOMOGRFIJE

Elena Leghissa

Inštitut za arheologijo

elena.leghissa@zrc-sazu.si

Na arheoloških izkopavanjih so keramične najdbe med najpogostejšimi odkritji. S tipološkimi in kronološkimi analizami jih je mogoče kulturološko ovrednotiti. Kulturni vplivi in povezave med posameznimi območji se namreč odražajo v podobno oblikovanih in okrašenih keramičnih posodah in tudi drugih najdbah. V prispevku bodo predstavljeni preliminarni rezultati novih nedestruktivnih analiz na keramičnih najdbah z Dežmanovih kolišč na Ljubljanskem barju in jamskih najdišč na tržaškem Krasu. Analize, opravljene v Multidisciplinary Laboratory of the “Abdus Salam” International Centre for Theoretical Physics v Trstu, so obsegale uporabo rentgenske računalniške mikrotomografije, s katero pridobimo podatke o tehnoloških značilnostih faktur in izvoru uporabljenih lončarskih mas.

ROMANJA ŠTAJERSKIH SLOVENCEV V 18. STOLETJU IN NABOŽNE LJUDSKE PESMI

Nina Ditmajer

Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede

nina.ditmajer@zrc-sazu.si

V prispevku bom predstavila najbolj priljubljena romanja štajerskih Slovencev v 18. stoletju, npr. v Mariazell, Kamnico pri Mariboru, na Ptujsko goro, v Sveto Trojico v Slovenskih goricah itd. Romarji so na teh dogodkih prepevali nabožne ljudske pesmi, vendar se je iz tega časa ohranilo le nekaj rokopisnih romarskih pesmaric v slovenskem jeziku, nemške pa so se ohranile tudi na natisnjenih letakih. V samostanu St. Lambrecht v Avstriji je ohranjenih 170 letakov s 561 nemškimi marijinoceljskimi pesmimi (1642–1774), medtem ko v slovenskem jeziku doslej poznamo samo dve romarski rokopisni pesmarici (1757–1792), ki vsebujeta vsaj 18 marijinoceljskih pesmi. Pomembno vlogo pri nastanku pesmaric so verjetno odigrale bratovščine, ki so bile poleg meniških redov glavne organizatorke romanj.

ESTETIKA GRDEGA V ODNOSU DO LJUBEZNI V POEZIJI PETRE KOLMANČIČ

Jernej Kusterle

Podiplomska šola ZRC SAZU

jernej.kusterle@gmail.com

Estetika grdega se v pesmih pesniške zbirke *P(l)ast za p(l)astjo* pojavlja tako v povezavi z občim kot tudi ljubezenskim motivno-tematskim okvirom. Znotraj zadnjega se kaže v simbolu srca in v okviru treh tipov ljubezenskega odnosa: materinska ljubezen, ljubezen do drugega (partnerja) in ljubezenski odnos lirskega subjekta do samega sebe. Tem lahko določimo elemente estetike grdega, kot so: vampirizem, strupenost, pošastnost in mazohizem.

PISATI ZGODOVINO CIGANOV: METODOLOŠKA IN EPISTEMOLOŠKA IZHODIŠČA

Vita Zalar

Inštitut za kulturno zgodovino

vita.zalar@zrc-sazu.si

V svojem raziskovalnem delu, ki se umešča na presek mikrozgodovine, kulturne in socialne zgodovine, se posvečam zgodovini ciganov. Pri tem kategorijo *cigan* definiram kot neetnično kategorijo – v virih so bile s tem poimenovanjem namreč označene raznovrstne nesedentarne skupine prebivalstva, ki niso bile nujno jezikovno sorodne – ki je šele konec 18. stoletja pod vplivom jezikoslovnih in etnografskih razprav pridobila prevladujočo etnično vsebino. Zlasti se posvečam spremembam semantičnega polja izraza *cigan* od poznosrednjeveških sporadičnih omemb izraza *zygeiner* do uveljavitve etničnih kategorij *Cigan* in *Rom* v 19. in 20. stoletju.

REVIJA *ARHITEKTURA* (1931–1934) IN KROG NJENIH SODELAVCEV

dr. Alenka Di Battista

Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta, Raziskovalna
postaja Nova Gorica
alenka.di.battista@zrc-sazu.si

Namen prispevka je predstavitev revije *Arhitektura*, ki so jo izdajali mladi slovenski arhitekti med letoma 1931 in 1934 v Ljubljani ob sodelovanju arhitektov iz Zagreba, Splita, Sarajeva in Beograda. *Arhitektura* je bila prva jugoslovanska mesečna revija za stavbno, likovno in uporabno umetnost, ki se je pri izbiri in oblikovanju vsebin zgledovala po številnih sočasnih prenovljenih in novoustanovljenih tujih arhitekturnih listov in s tem prelomila z dotedanjo prakso izdajanja domače strokovne periodike. Po zaslugi njenih ožjih sodelavcev, ki so se zavedali obrobnosti države (Kraljevine Jugoslavije), v kateri je izhajala, pa je bila ena od njenih prioritet tudi težnja po čim večji mednarodni vpetosti jugoslovanskega mesečnika.

ANKA TASMANKA – ZGODBA O POLITIČNEM DELOVANJU ANKE MAKOVEC

Jerneja Brumen

Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije

jerneja.brumen@zrc-sazu.si

V prispevku bom predstavila izseke iz življenjske zgodbe slovenske izseljenke Anke Makovec. Anka se je leta 1962 odselila v Avstralijo, kjer jo je najprej prevzela kultura aboriginov. Po preselitvi v Tasmanijo leta 1981 je postala zavzeta okoljska aktivistka. V prispevku bom predstavila njeno politično delovanje, ki je skupaj z ostalimi aktivisti preprečilo gradnjo hidroelektrarn sredi neokrnjenega deževnega gozda na sotočju rek Gordon in Franklin. Zgodbo o njenem političnem delovanju bom spletla s pomočjo narativne teorije, ki se uporablja na področju migracijskih študij, in politične teorije Hannah Arendt.

PREMIK KOT DESTRUKCIJA, PREMIK KOT ODTEGNITEV

Lea Kuhar

Filozofski inštitut

lea.kuhar@zrc-sazu.si

V prispevku razumemo premik kot posebni proces negacije, ki mu po filozofiji Alaina Badiouja pripadata dva momenta – destrukcija kot njegov negativni moment in odtegnitev kot moment, ki je usmerjen k možnosti nečesa pozitivnega, kar obstaja popolnoma ločeno od tega, kar se negira. Momenta sta, vsaj do neke mere, nerazločljiva, vendar pri delovanju vselej eden prevzame vodilno vlogo. Podrobneje si bomo pogledali Badioujevo ugotovitev: »Temeljna ideja prejšnjega stoletja je bila, da je bistvo negacije destrukcija. Temeljna ideja na začetku novega stoletja mora biti, da je bistvo negacije odtegovanje«. Poskusili bomo predstaviti idejo, po kateri lahko Marxovo *Kritiko politične ekonomije* razumemo kot pogoj, ki omogoča mišljenje negacije kapitalističnega produkcijskega načina v prvi vrsti na »odtegnitveni način«.

PREMIK KRANJSKEGA LINGVO- IN ETNONIMA NA CELOTNI SLOVENSKI ETNIČNI PROSTOR IN IMENSKA KROATIZACIJA NJEGOVEGA VZHODNEGA OBROBJA

dr. Vanja Kočevar

Zgodovinski inštitut Milka Kosa

vanja.kocevar@zrc-sazu.si

Prispevek na podlagi arhivskih in tiskanih virov obravnava oblike slovenske etnično-jezikovne identitete v zgodnjem novem veku. V 16. stoletju so se Slovenci pogosto označevali s sintagmo Kranjci in Slovenci, v 17. stoletju pa v virih opazimo premik kranjskega lingvo- in etnonima na celoten slovenski etnični prostor tudi izven same Kranjske. Z osrednjo slovensko zgodovinsko deželo povezana poimenovanja so pri Slovencih vztrajala vse do prve polovice 19. stoletja. Prispevek postavlja hipotezo, da bi uveljavljanju kranjskega imena lahko botrovalo tudi širjenje deželne zavesti s stanovske korporacije na širše plasti prebivalstva, kar je imelo za posledico, da se je Slovencev prijelo ime dežele, ki je bila po etnični sestavi najbolj slovenska in je bila v središču etničnega prostora.

TUJERODNE VRSTE RASTLIN V RAZLIČNIH TIPIH VEGETACIJE: PRIMER SLOVENIJE

Filip Küzmič

Biološki inštitut Jovana Hadžija

filip.kuzmic@zrc-sazu.si

Tujerodne rastlinske vrste so vrste, ki se na nekem ozemlju izven območja naravne razširjenosti pojavijo zaradi delovanja človeka. Neofiti so vrste, ki so prišle na novo območje po letu 1500. Ta mejnik z odkritjem Amerike zaznamuje začetek pospešene izmenjave dobrin, ki obenem pomeni povečan namerni in nenamerni prenos rastlinskih vrst na dolge razdalje. Neofiti se v različnih okoljih (tipih vegetacije) pojavljajo različno množično. Največji delež neofitskih vrst (kakor tudi njihovo pokrovnost) najdemo na najbolj motenih rastiščih, kot so pohojena tla, obdelovalne površine ter obrežni gozdovi in grmišča. Mnoge od teh vrst povzročajo škodo domorodnim vrstam ali škodo v gospodarstvu in zdravju ljudi; to so invazivne tujerodne vrste. Najmanj spremenjeni tipi vegetacije neofitov so obalni, barjanski in tisti na višjih nadmorskih višinah.

OPTIMIZACIJA METODE LOVA S TALNIMI PASTMI ZA ZMANJŠANJE NEGATIVNIH VPLIVOV IN BOLJŠE VAROVANJE PODZEMELJSKIH ZDRUŽB V JAMAH

Peter Kozel

Inštitut za raziskovanje krasa
peter.kozel@zrc-sazu.si

Med podzemelske habitate uvrščamo najrazličnejše naravne in umetne votline. Ti habitati so znani po izjemni vrstni pestrosti in velikem številu endemičnih vrst, a so zaradi specifičnih značilnosti tudi zelo občutljivi na najrazličnejše motnje. V speleobiologiji uporabljamo številne metode in tehnike za vzorčenje biotske raznovrstnosti nevretenčarjev v jamah. Ena od najpogostejše uporabljenih in najbolj učinkovitih je metoda lova s talnimi pastmi. Če jo uporabljamo neustrezno, pa ima lahko negativne ali celo škodljive vplive na podzemeljsko favno. V tem prispevku je predstavljena izpopolnjena metoda lova s talnimi pastmi za doseg optimalnega ravnovesja med popolnostjo vzorčenja in minimalnimi negativnimi vplivi na kopensko favno. Nov pristop vzorčenja hkrati prispeva k učinkovitejši in manj invazivni inventarizaciji podzemeljske favne v jamah.

GIBANJE VREDNOSTI FIZIKALNO-KEMIJSKIH PARAMETROV VODE ZA RAZUMEVANJE DELOVANJA KRAŠKIH VODONOSNIKOV

Blaž Kogovšek

Inštitut za raziskovanje krasa

blaz.kogovsek@zrc-sazu.si

Spremljanje fizikalnih in kemijskih značilnosti vode sodi med učinkovite in pogosto uporabljene hidrogeološke metode. V kraških vodonosnikih se v procesu odzivanja na posamezne padavinske dogodke lastnosti vode spreminjajo, tudi v zelo kratkem času. Tako je zelo primerno merjenje teh parametrov v kratkih intervalih (npr. urnih ali še krajših) in v različnih točkah kraškega sistema (padavine, ponikalnice, vodni tokovi v jamah, izviri). Predstavljena je vzpostavitev študijskega poligona v zaledju kraških izvirov na obrobju Planinskega polja, opis izkušenj z načini in pogostnostjo beleženja in odčitavanja podatkov ter analiza primernosti in uporabnosti obsežne baze zbranih podatkov.

PREMIKI VODE V PODZEMLJU MED OBROBJEM PLANINSKEGA POLJA IN LJUBLJANSKE KOTLINE

Matej Blatnik

Inštitut za raziskovanje krása

matej.blatnik@zrc-sazu.si

Ljubljanica je najbolj prepoznavna kraška reka v Sloveniji. Njeno porečje do izvirov pri Vrhniku meri 1200 km², 60 % od tega pa predstavljajo karbonatne kamnine (apnenec, dolomit). Zaradi topnosti kamnine v vodi se je na tem območju oblikovalo svojstveno, večinoma podzemno pretakanje vode. Ker se podzemlje na padavinske dogodke odziva na različne načine, smo na območju med Planinskim poljem in izviri Ljubljanice vzpostavili meritve vodostaja in temperature. Merilnike smo namestili v požiralnike, kraške jame in izvire Ljubljanice. Meritve vodostaja so pokazale, da se ob padavinskih dogodkih gladina podzemne vode dvigne hitro (nekaj ur do nekaj dni), medtem ko praznjenje podzemlja poteka počasi (po več tednov). Na vseh merilnih mestih so opazna dnevna temperaturna nihanja, s pomočjo katerih je mogoče izračunati hitrost pretakanja vode skozi podzemlje.

UPORABA LIDARSKIH PODATKOV ZA ISKANJE NOVIH JAMSKIH VHODOV

Lovel Kukuljan

Inštitut za raziskovanje krasa

lovel.kukuljan@zrc-sazu.si

Javno dostopni digitalni prostorski podatki postajajo vse bolj uporabni v jamarstvu, ki je že zelo dobro seznanjeno s kartografijo in GIS orodji. V zadnjem obdobju se vse bolj uporabljajo lidarski podatki. To so podatki, ki so pridobljeni z laserskim skeniranjem površja z zraka. Ti omogočajo zelo natančen izris površja in objektov na in deloma pod površjem, kot so recimo vhodna brezna jam. Iskanje jamskih vhodov je do sedaj potekalo le na terenu, lidarski podatki pa jih nakažejo s pregledovanjem na računalniku. Uporabni so tudi pri že znanih jamah, saj lahko mnogo bolj natančno določijo lego njihovih vhodov. Projekt Laserskega snemanja Slovenije (LSS) je zajel celotno Slovenijo, delno pa tudi čezmejna območja. To je omogočilo, da podatke lahko uporabljajo tudi hrvaški jamarji, ki podrobno posnetega površja še nimajo. V prispevku so prikazani rezultati iskanja jamskih vhodov na zahodnem delu Gorskega kotarja v hrvaškem delu okolice Snežnika. Na izbranem območju je bilo po katastru poznanih 21 jam. S pomočjo lidarskih posnetkov je bilo najdenih 16 novih jam, 17 potencialnih pa se je izkazalo za napačno interpretirane. Na podlagi prvih raziskav uporaba lidarskih posnetkov še ne more povsem nadomestiti terenskega pregleda površja, zagotovo pa ga lahko izboljša in pospeši.

KULTURNE SOSESKE V LJUBLJANI

dr. Peter Kumer

Geografski inštitut Antona Melika

peter.kumer@zrc-sazu.si

Evropska in severnoameriška mesta v zadnjem času pogosto ustanavljajo kulturne četrti, da bi pritegnila delavce iz kulturne in ustvarjalne industrije. Takšne investicije prispevajo k revitalizaciji mestnih četrti, pozitivno vplivajo na ekonomijo mest in zagotavljajo potrebo prebivalcev po atraktivni kulturni ponudbi. Pri tem mestni načrtovalci pogosto pozabljajo, da se ustvarjalno prebivalstvo izogiba heteronomiji, formalnosti in hierarhiji. Ljubljana, ki se je v zadnjih desetletjih razvila v regionalno pomemben alternativni kulturni center, je odličen primer mesta, v katerem so se razvile tako kulturne soseske, ki jih je ustanovilo mesto, kot tiste, ki so nastale spontano. V prispevku obravnavam pet različnih kulturnih sosesk, njihov način delovanja in »uspešnost« z ozirom na to, kako so nastale.

OBROBNÍ PREMÍKI

